

Právnický a filosof *JUDr. Emil Svoboda* († 1949) byl profesorem Karlovy university a mívával (v době 1. republiky) pravidelné promluvy v rozhlase.

Ve svých spisech, určených pro širokou veřejnost, se zabýval zejména tzv. praktickou filosofií. Vycházel hlavně z T.G. Masaryka, odvolával se často na klasiky ruské literatury (zejména Dostojevského). Kritizoval církevní doktrínu, hlásil se k pozitivismu. Na sklonku svého života se začal hlásit k marxismu a vstoupil do komunistické strany¹.

Vypsal jsem zajímavé myšlenky z jeho dvou knížek, které vyšly v letech 1919 - 1920. Zdají se mi být v dnešní době velice aktuální.

Demokracie a volby

Emil Svoboda, 1920
(hlavní body výkladu)

Příchod demokracie

- Býti osobností, to znamená mít nárok na životní sebeurčení.
- Každý národ má právo osobnosti, ale i povinnost uznávat osobnost národů, s kterými se stýká.
- Naprostá svoboda individuální jest pouhý neuskutečnitelný sen. Na světě je možná svoboda jen tak, že se každý vzdá volnosti potud, pokud toho je třeba k stejné volnosti ostatních.
- Také naprostá rovnost lidí jest marný sen lidstva. Vždy budou slabí a silní, omezení a moudří, pilní a neteční. ... Vždy bude potřeba, aby skupině spolupracujících někdo velel.
- Kdo poručí jinému, činí to, aby jej vedl – a ten se mu podrobuje dobrovolně z přesvědčení. ... Kdo vládne národu, vládne mu, aby mu sloužil, aby jej vedl ke splnění vlastní vůle jeho.
- Vývoj demokracie směřuje k tomu, aby nebylo tříd, směřuje k bratrství mezi lidmi. Bratrství je výrazem nejprve spravedlnosti a pak lásky. Při jeho vládě není místa pro třídy privilegované a podrobené.
- Demokracie politická neobejde se bez demokracie v oboru kapitálu a práce. ... Člověk osvobozený mravně, rozumově i hospodářsky hlásí se o svoje přirozené právo, aby rozhodoval sám o svém osudu.
- Až dojde k uskutečnění (těchto zásad), nebude revolucí ani válek.

Mluvčí lidu

- *Hlas lidu je hlas boží*, říká přísloví, a je na tom hodně pravdy. V duši lidu je nesmírné bohatství moudrosti a krásy.
- Mínění davu je náchylné k citovým, nerozváženým změnám. Hlas vědoucích a prozíravých je často přehlušen křikem vášnivých, ženoucích se střemhlav do neznáma. ... lehkověrný dav se stává obětí špatných, sobeckých nebo chorobně vydrážděných jedinců.

---

¹ E.Svoboda: Svět socialismu

- Se slovem „vláda“ spojujeme však pojem rozvážného, soustavného vedení k žádanému, promyšlenému cíli. Takové činnosti nejsou zástupy lidu schopny trvale. ... V zástupech proudí myšlenková hnutí, dohady a pověsti letí od úst k ústům.
- Stát potřebuje klidu. A tomu vyhovuje demokracie tím, že dává lidu možnost, aby určil svoje mluvčí, kteří pak budou (po dobu volebního období) vyjadřovat jeho vůli.
- V rozhodujících okamžicích se může vznést dotaz na lid rozpuštěním sněmovny a novou volbou.
- Cílem zřízení ústavních musí být alespoň to, aby sněmovna poskytovala správný obraz smýšlení lidu ve chvíli, kdy byli určeni členové sboru.

Věrný obraz smýšlení lidu

- a) volební řády musí zabezpečiti svobodné projevení vůle všech zletilých občanů
- b) v občanstvu se musí vytvořiti ideová střediska, která vychovávají a lidu představí vyhraněné osobnosti, osvědčené povahou, zkušenostmi i věděním
- c) výsledek volby musí být posvátný pro každého, i pro toho, kdy s výsledkem nesouhlasí.

(Poznámky):

- Svoboda volební neznámá otevření brány všem myslitelným úskokům a násilnostem. Volba musí býti výhradně jen věcí občanova politického přesvědčení a svědomí.
- Politická kultura – inteligence, tj. souhrn lidí, kteří mají vyšší hodnotu mravní a rozumovou – tvoří střediska myšlenková, vychovává osobnosti
- Nesvědomitý, nemravný tisk je právě tak hlubokým neštěstím demokracie, jako poctivý a mravně povznesený tisk jejím štěstím a zárukou budoucího rozvoje a upevnění.
- Uznání výsledku – opravdu silný člověk nedá najevo své zklamání tím, že zuří proti těm, kdo dosáhli vítězství
- Výsledek se dostaví jen z práce posvěcené láskou a oddaností – a ne z úsilí podníceného nesmiřitelností

Závěr

Není nejhorším zjevem ve státě prudkost bojů politických. Naopak tj. nejvyšší bída, když v lidu ochabuje zájem o stát a jeho budoucnost.

Základní myšlenky demokracie

Emil Svoboda 1919 (výpis z poslední kapitoly)

.... Příbuzně nám zní volání Whitmanovo, aby demokracie nezůstala na povrchu, aby pronikala všemi obory umění a věd. ... Otázka demokracie se rozrůstá do nesmírné hloubky a šíře. Jistě není omezena na otázku ústavní nebo dokonce volební. Proto záleží tolik na tom, aby základní myšlenka byla naprosto jasná...

Demokratické nazírání odstraňuje úsudky zevšeobecňující, úsudky o povoláních, vrstvách, třídách... Existují lidé dobří a zlí, ale vyskytují se všude, mezi pány i lidem, někde snad je jich více, někde méně. Není v přírodě černá a bílá – jsou nesčetné odstíny a přechody. ...

Občanská rovnost, tj. rovnost před právem, rovnost všech soukromých i veřejných, je žádoucí a je možná. Ale rovnost vnitřní hodnoty lidí je nemožná. Nikdy si lidé nebudou rovni vědomostmi a povahou.. ... Nesmíme překážeti těm, kdo jsou s to vyniknouti nad jiné.

Demokracie, toť dobrovolná kázeň. Demokrat nad sebou vládne, ostatním slouží. ... Stát demokratický není třídní, není kapitalistický ani socialistický, je spravedlivě sociální.

Důsledný demokrat vidí jednoduše a jasně. Mezi myšlenkovou základnou přesvědčení politického a jeho praxí životní jest asi podobný poměr jako mezi zásadami mravními a jejich uváděním ve skutek.

Mravní zákoník jezuity je velmi složitý a důmyslný, vše se s ním dá srovnat a zdůvodnit. Mravní zákoník filosofův je naproti tomu nesmírně jednoduchý: *Neubližuj nikomu a pomáhej každému podle svých sil.*

Zásady demokracie jsou jednoduché a jasné. Občanská rovnost, uplatňování spravedlnosti, hospodářská a sociální solidarita všeho lidu ve snažení na poli kultury a civilizace. Ale život dle těchto zásad je těžký úkol. Vyžaduje vlády nad sebou, ... vysoké úrovně rozumové a mravní. V zápase o skutečný demokratism musí začít každý od sebe....

Otázka sociální objevuje se jako otázka při údělu práce a odměny za ni. ... Částí sociální otázky je otázka ženská. Její řešení jest jasno: rovnost v životě právním a politickém, rovnost ve škole, volná soutěž v povolání ...

Spojení církve a státu, vyvrcholené v dobách josefínských, způsobilo znemravnění církve. ... Odluka státu od církve je požadavkem veřejné i osobní mravnosti. Náboženství nesmí zůstat umíněnou soustavou historicky zbudovaných předsudků, nýbrž stanoviskem k životu. Nechť platí: *Náboženství povznáší a posvěcuje život.*

Cesta k uskutečnění demokracie v ryzím a nezkresleném smyslu slova jest daleka a plna překážek. Ale radostna je pouť, je-li jasný cíl, kam spějeme. ... Nepohrdejme krásou utopií – snažme se, abychom se jim přiblížili. Věčná pravda je ve slovek Wildeových: *Pokrok je uskutečňování utopií.*

*Davle-Sloup 20. srpna 2008,
Zpracoval J.Matys*